

Дроздова І. В., в.о. завідувача кафедри адміністративних та цивільно-правових дисциплін факультету № 3 (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Піхоцька В. М., курсант 2 курсу факультету № 3 (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ

Політика України у сфері контролю за наркотиками є важливою складовою державною політики щодо побудови стабільного, безпечного суспільства. Ця політика зумовлена усвідомленням особливої небезпеки загроз, які включає в себе й несе суспільству наявне і потенційне незаконне наркоспоживання та пов'язана з ним наркозлочинність. Перш за все, йдеться про шкоду здоров'ю нації, загрозу національній безпеці, що обумовлені ескалацією тіньової економіки, серйозними людськими та матеріальними втратами. Нагальна потреба розробки й реалізація державної політики у сфері контролю за наркотиками в Україні зумовлена потребою вжиття рішучих, ефективних заходів проти поширення наркоманії та зростання пов'язаної з нею наркозлочинності, що вже набули глобального виміру і вважаються мало не найнебезпечнішими для суспільного розвитку.

Сам термін «протидія» передбачає комплексне розуміння.

По-перше. У розумінні державної політики – це єдиний комплекс політичних, економічних, медико-соціальних, профілактичних та інших заходів, що спрямовані на спрямовані на подолання негативних тенденцій у розвитку наркоситуації як нині, так і на віддалену перспективу.

По-друге. Це підвищенню рівня контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, координації діяльності компетентних органів щодо боротьби з наркозлочинністю, подальшому вдосконаленню нормативно-правових

актів України, заходів, спрямованих на виконання зобов'язань відповідно до міжнародних договорів України у зазначеній сфері.

По-третє. Це боротьба за повернення наркозалежного до нормального життя (комплекс лікувально-профілактичних, реабілітаційних та організаційних заходів) (розширення доступу до лікування, зменшення шкоди), з одного боку, а з іншого – зробити усе для зниження незаконної пропозиції наркотиків і відповідного попиту на них. Йдеться про стратегію зменшення шкоди – це система політичних, медичних та соціальних підходів до профілактики негативних медичних, соціальних, економічних та правових проблем серед споживачів ін'єкційних наркотиків (СІН), які не можуть або не готові відмовитися від уживання наркотиків.

По-четверте. Це рішуча безкомпромісна боротьба з наркозлочинністю: тероризмом, корупцією, організованою злочинністю, відмиванням коштів, одержаних незаконним шляхом. Аналіз статистики поширення наркоманії свідчить, що однією з об'єктивних причин епідемічного розвитку цієї хвороби є наркобізнес, тобто система незаконного виробництва й розповсюдження наркотиків із метою одержання надприбутку. Наркобізнес завдає відчутної шкоди економіці України, зумовлюючи розширення її тіньового сектора, зростання корупції, у тому числі й у правоохоронних органах, погіршення криміногенної обстановки у країні. орієнтації не тільки на покарання за скоєне, а й на недопущення повторення (рецидиву) аналогічних злочинів у майбутньому, розширення альтернативних можливостей лікування від наркотичної залежності і, звичайно, посилення відповідальності наркоділків, для яких незаконна торгівля наркотиками є надприбутком.

Отже, головною метою антинаркотичної державної політики, як запевняють посадовці [1], сконцентрувати сили держави та громадськості України на здійснення докорінних змін у сфері протидії наркоманії і боротьби з наркозлочинністю, спрямованих на створення безпечного існування суспільства, реалізації прав і свобод людини, оздоровлення нації. Кардинально новим тут пропонується інтегрований підхід до розв'язання нагальних проблем у цій сфері. Він передбачає поєднання як лікувально-профілактичних, (реабілітаційних), так і організаційних (розширення доступу до лікування, зменшення шкоди) чинників. Водночас, реалізація окресленої політики вимагатиме підвищення рівня контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, координації діяльності усіх публічних суб'єктів у сфері протидії

наркоманії. Так, потребують негайного розв'язання як проблеми легального обігу наркотиків (створення системи регламентації обігу наркотичних засобів у закладах охорони здоров'я, гнучкого правового механізму зарахування речовин до наркотиків, створення моделі регулювання легальної пропозиції та попиту), так і забезпечення належного наркоконтролю за системою легального обігу наркотиків, виробництва й реалізації нарковмісних лікарських засобів зокрема.

З метою ефективної реалізації окреслених напрямків державної політики, Концепцією реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011-2015 роки [2] запроваджений інноваційний елемент антинаркотичної політики – *моніторинг наркоситуації*. Це має бути нова технологічно сучасна модель механізму вивчення, відстеження та прогнозування розвитку наркоситуації з адекватною реакцією на її швидкоплинні зміни, оцінку впливу заходів на розвиток наркоситуації, а також кваліфікований експертний супровід наркополітики.

Що собою являє система моніторингу наркоситуації? Відповідно до Концепції створення системи моніторингу ситуації у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, схваленої розпорядженням КМУ від 17.10.2011 № 1193-р [3], система моніторингу є сукупністю нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів, програмно-технічних та телекомунікаційних засобів, що дають змогу збирати, обробляти, накопичувати, аналізувати та зберігати інформацію у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та протидії їх незаконному розповсюдженню, шляхом об'єднання відповідних інформаційних ресурсів баз даних державних органів через надання ДСКН автоматизованого доступу до інформаційних ресурсів баз даних державних органів чи надання та регулярне оновлення відповідних інформаційних ресурсів системи моніторингу.

Нині в Україні ця робота здійснюється фрагментарно, переважно в частині правопорушень і лікування наркохворих, що не дає змоги скласти цілісної картини процесів у зазначеній сфері.

Водночас, відповідно до нормативних вимог, моніторинг має забезпечити:

- 1) розширення масштабів моніторингу наркоситуації; всеохопність відображення наркоситуації у двох її основних складових частинах: легального й нелегального обігу;

2) дотримання принципу об'єктивності як всебічного врахування всіх елементів наркоситуації;

3) формування загальнонаціональних індикаторів як достовірних свідчень реальних процесів у сфері наркообігу;

4) впровадження інноваційної методики моніторингу та всіх його складників. Традиційного опитування (анкетування) певних категорій громадян, що досить часто практикується, вочевидь, недостатньо. Потрібне змістовне оновлення методики моніторингу, типу дослідження проблеми, тобто розкриття причинно-наслідкових зв'язків, виявлення глибинних процесів.

Систему суб'єктів здійснення моніторингу формують: центральні і місцеві органи виконавчої влади, медичні установи, громадяни, релігійні об'єднання та організації, соціологічні служби та інститути, правоохоронні органи та спецслужби. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 647, основним суб'єктом моніторингу є Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, яка забезпечує : реалізацію державної політики у сферах контролю якості та безпеки лікарських засобів, медичних виробів та обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, а також внесення Міністрові охорони здоров'я пропозицій щодо формування державної політики у зазначених сферах; ліцензування господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; технічне регулювання у визначених сферах; здійснення державного регулювання і контролю у сферах обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та протидії їх незаконному обігу [4].

Беззаперечно, українська наркополітика має узгоджуватися з європейськими стратегічними орієнтирами, зокрема щодо зменшення шкоди від уживання наркотиків, зниження суспільних ризиків, оздоровлення нації, широкого залучення громадськості до створення своєрідного антинаркотичного альянсу органів влади і неурядових організацій, інститутів громадянського суспільства.

Змістом сучасної антинаркотичної політики в Україні має стати відмова від застарілих соціально-психологічних стереотипів тотального контролю за наркотиками й наповнення цієї політики новим гуманістичним змістом: з одного боку, розширення доступу до

новітніх засобів і технологій зняття болю із застосуванням підконтрольних речовин, що нині в Україні є недоступними для чималої кількості осіб, стимулювання розробки нової нормативної бази, спрямованої на створення умов ефективного застосування лікарських засобів з умістом підконтрольних речовин; з другого боку, відстеження наркоситуації та забезпечення правового та технологічного наркоконтролю за усією сферою легального наркообігу.

Список використаних джерел:

1. Тимошенко В. А. Державна політика у сфері контролю за наркотиками: стан та проблеми (аналітичний огляд) / В. А. Тимошенко, В. А. Яценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mif-ua.com/archive/article/30988>.

2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.2010 № 1808-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1808-2010>.

3. Про схвалення Концепції створення системи моніторингу ситуації у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [Електронний ресурс]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2011 № 1193-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1193-2011>.

4. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками : постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 647. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-п>.